

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Andrei Silviu și Nicolae Rajkovič - Eroii Oradei

Prof. univ. dr. Mihai DRECIN

Din când în când, dacă nu în permanență, este bine să recurgem la istoria națională și, în acest context, la cea locală. Cu atât mai mult cu cât Istoria României este puțin învățată în școli și, uneori, trunchiată prin omisiuni și interpretări politice. În plus, viața trepidantă în care este obligat să trăiască cetățeanul zilelor noastre, mai ales tinerele generații postdecembriste, goana după locuri de muncă, programul de muncă zilnică prelungit, manevrarea unei mari părți a mass-media pe linia antiistoriei românilor - explică dezinteresul pentru studierea Istoriei sau înțelegerea ei greșită.

În preajma zilei de 9 octombrie, a martirajului lui Andrei Silviu și Nicolae Rajkovič, este bine să zăbovim asupra unei pagini din istoria orașului nostru. Apoi, să gândim cum am putea să permanentizăm memoria eroilor noștri.

La sfârșitul lui septembrie-începutul lui octombrie 1944, în sudul și estul Bihorului, se purtau lupte grele între trupele germane naziste și maghiare horthyste și armatele română și sovietică. Primele încercau să mențină vestul românesc sub ocupație, celelalte să elibereze în întregime

Transilvania de nord-est ocupată samavolnic de Ungaria fascistă prin Dictatul de la Viena (30 august 1940), cu sprijinul neprecupețit al Germaniei și Italiei fasciste.

Oradea, important nod de comunicații, ultimul oraș al vestului românesc deschizător de drumuri spre Ungaria, era vizată de ambele grupări militare. În plus, diviziile românești „Tudor Vladimirescu” și 3 Munte luptau cu ardoare pentru eliberarea ultimelor brazde de teritoriu național.

Cum Oradea a trecut de câteva ori de o parte sau de alta sub controlul combatanților, la un moment dat, la sfârșitul lui septembrie, a rămas fără administrația maghiară. În acele zile, trei patrioți orădeni: Andrei Silviu, fost ofițer în rezervă al Armatei Române și funcționar la Primăria Oradea, căsătorit cu o excelentă soție evreică, rămas după 1940 în oraș, Nicolae Rajkovič, mic meseriaș (frizer) și medicul Papp Tibor – toți trei, până în septembrie 1940, cetățeni români, au organizat, din proprie inițiativă, o „gardă civilă locală” înarmată cu puști din Primul Război Mondial, găsite în subsolul Primăriei. Această formațiune civilă înarmată, formată din aproximativ 50 de persoane de toate etniile, trebuia să asigure ordinea publică în „vidul de putere” creat ad-hoc în oraș. Ea urma să apere magazinele, casele particulare și integritatea fizică a cetățenilor cinstiți, vizați de lumpenproletariatul orașului, dispus la jafuri și maltratări fizice.

Când, aproximativ prin 2-12 octombrie, trupele germano-maghiare s-au reîntors în oraș, administrația horthystă i-a arestat pe cei trei cetățeni. Acuzați că ar fi organizat „trupe de partizani în spatele frontului”, un tribunal militar creat ad-hoc îi condamnă la moarte prin împușcare. Familia lui Papp Tibor intervine pe lângă administrația Primăriei Oradea și îl salvează pe considerentul că, fiind maghiar, ar fi antipatriotic ca unguri să omoare un ungar. Doctorului Papp i se comută pedeapsa în închisoare grea. Eliberarea orașului de armatele româno-sovietice, la 12 octombrie, îl scoate din închisoare.

Ceilalți doi sunt împușcați în Cetatea Oradea, locul supliciuului fiind descoperit acum câțiva ani de fostul meu student, arheologul Marian Trandafir, doctor în Istorie (foto: e-bihoreanul.ro). Evenimentul tragic se petrece în după-amiaza zilei de 9 octombrie, cu trei zile înaintea eliberării orașului nostru. Peste ani, la 5 iunie 1950, dr. Papp Tibor declara că cei doi condamnați, înainte de a fi împușcați, au fost bătuți și chinuți în mod groaznic. Înhumati inițial în Cetate, familiile i-au dezumat în mai 1945 și reînhumat în Cimitirul Municipal. Istoricul Mircea Dulca, muzeograf la Filiala Oradea a Muzeului Militar Central „Ferdinand I” din București, i-a descoperit mormântul familial din Cimitirul Municipal și se documentează pentru a afla casa în care a locuit Andrei Silviu și familia sa.

Cetatea Cavalerilor

2023 – anul Iuliu Maniu!

Nr.10 (33)/OCTOMBRIE 2023

Cercetarea evenimentului se datorează lui Ion Marinescu, specialist în istorie contemporană la Muzeul Țării Crișurilor în 1974. După 1990, presa locală a readus în atenția locuitorilor orașului același eveniment. El a trezit interesul „partidelor naționaliste” PUNR și PRM, prin consilierii acestora în Consiliul Municipiului Oradea.

Majoritățile PD-UDMR, apoi PNL-UDMR, între 1996-2012, nu au acceptat reabilitarea celor doi eroi. Astăzi, când, atât la nivelul CM Oradea, cât și a CJ Bihor, PNL are o majoritate lejeră, istoria tragică a celor doi patrioți cetățeni români poate fi repusă în discuție și rezolvată creștinește, patriotic.

În anii mandatului meu de consilier PRM (2004-2008), am propus inscripționarea numelor eroilor și a faptei lor pe o placă montată la intrarea în Primăria Oradea. De asemenea, un monument de for public, reprezentând pe Andrei Silviu în uniforma de ofițer al Armatei Române (s-a păstrat fotografia lui) și a lui Nicolae Rajkovič ca civil, s-ar putea ridica în Curtea Cetății, alături și cel puțin la aceeași dimensiune ca a celui alt personaj recent instalat. În fond, cei doi orădeni sunt adevărații eroi ai Oradei.

În orice caz, pe lângă dreptatea istorică pe care oficialitățile locale ar restaura-o, nu l-am lăsa singur pe regele prietenilor noștri.

Colegul prof. univ. dr. Cornel Durgheu, apreciat sculptor de monumente de for public, cred că ar fi dispus să realizeze monumentul în discuție.

Aveți cuvântul și votul domnilor consilieri municipali și domnule Primar!